

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת ויחי

א. תוספת ברכה.

פרק מה' פסוקים ד', ו':

ועתה שני בנך הנולדים לך בארץ מצרים עד בואי אליך מצרימה
לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי ומולדתך אשר הולדת
אחריהם לך יהיו. (ט"ה ה' - ו')

לכאורה הסברה הפוכה, דאלה שנולדו לו עד בוא יעקב דרושים להחשב
ליוסף לבדו, כיון שיעקב לא חי אז שם ולא ידע מתולדתם, ולהיפך
אלה שנולדו לו משבא יעקב ראויים הם להתייחס בשמותיהם גם אליו.
ואפשר לומר הסברא בזה, משום דעד בוא יעקב למצרים חי יוסף
נחשב בשפלות מעלת התולדה, וכפחות משפחה כי ידעו אותו שם רק
כנער התפוס בבית האסורים, שהוא כמו בן בלי שם, וכמו שקרא אותו שר
המשקים בפני פרעה, נער עבד (ר"פ מקץ, מ"א י"ב), ורק המקרה העלתהו
לגדולה, וממילא גם בניו הנולדים לו נחשבו בסתר המדרגה, כבני עבד,
ולכן רצה יעקב לפייסם בזה על העדר כבודם עד כה, וקרבת אליו
כבניו שלו, כראובן ושמעון, אבל אלה שנולדו ליוסף אחר בואו של יעקב
ונודע כבוד משפחתו של יוסף, אין צריכים לפיוס כזה, כי די להם יחוסם
גם בשביל אביהם לבד.

אלוק

1. מה קושי מוצא פרשניו כאן?
2. כלפי מי נצטט מוצאה הקושי?
3. מה תשובת פרשניו?
4. היש לפ תשובה שונה מזה?

* * *

ב. אור החיים.

פרק מז' פסוק כט':

לצד שבקש ממנו ב' דברים האחת שלא
יקברנו במצרים וישמול בהוצאתו מעיר
גלולים, והב' שיעלה הוא ויקברהו בארץ
כנען, ואמר חסד של אמת על בחינת העליה
מארץ מצרים, והוא שאמר סמוך לאומרו חסד
ואמת אל נא תקברני במצרים והנה מקראי לו
להקדים השכיבה ואחר כך הקבורה וקאן
הקדים להזכיר הקבורה קדם אומרו ושכבתי,
אלא הרי זה מראה באצבע כי על פרט זה היא
ההשקפה ודבר זה אין לו פרעון לא עמה ולא
אחר זמן, ומה שנתן לו שקם אחר הוא על
הטרח שיעלה עמו מארץ מצרים לארץ כנען
ויקברהו שם:

אלות

1. פרשנו מדאיס פכירוסו שיצק פיקס פני דברים, למה זה חשוב לו?
2. איפה קשה היתה קשה יותר ליוסף לפרש?
3. מה לדעתו הוא "חסד ואמת"?
4. למה הקדים כאן "קבורה" לפני "שכיבה"?
5. למה נתן יצק ליוסף את שבת?

* * *

מ"ט, ב'

ג. הרמב"ם.

פרק מט' פסוק ב': "הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם"

מסורת היא בידינו שבשעה שקבץ יעקב אבינו את בניו במצרים בשעת מיתתו, ציום וזרזם על יחוד השם ועל דרך ה' שהלך בה אברהם ויצחק אביו, ושאל אותם ואמר להם, בני, שמא יש בכם פסלות מי שאינו עומד עמי ביחוד השם כענין שאמר לנו משה רבינו — פן יש בכם איש או אשה, ענו כולם ואמרו — שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד — כלומר שמע ממנו אבינו ישראל, ה' אלהינו ה' אחד, פתח הזקן ואמר — ברוך שם כבוד מלכו לעולם ועד.

קריאת שמע א', ד'

אלות

1. על איפה קושי אפשרי פכרת קריאת שמע מנסה פרשנו להשיב כאן?
2. איך זה נקשר לפסוק כאן?
3. מה פיקס יצק, מה צנו הפנים ומה היתה תשובתו לכך?
4. התוכל להסביר למה דוקא פסוק זה של "שמע ישראל" מהוה היא פיהדות?

* * *

ד. חזקוני.

פרק מט' פסוקים ה'-ז':

(ה) שמעון ולוי אחים, לפי שהיו תמיד בעצה אחת דבר להם בבת אחת מה שלא עשה כן לשאר אחים. כלי חמס מכרותיהם, הכרתם שזה * עם זה כלי חמס הוא,

(ז) ארור אפם, אין זה קלה אלא ברכה, כלומר יהי רצון שלא יצליחו באפם כדי שלא ירגילו להיות רגונים. ד"א ארור אפם, כמה ארור ובזוי אפם, ועברתם הקשה והעזת. אחלקם ביעקב שכן מצינו שגפלה נחלת שמעון בין נחלת בני יהודה, כדכתיב: ויצא הגורל לשמעון בתוך נחלת בני יהודה¹⁵, ולוי נפל גורלו מ"ח עיר לשבת ומגרשיהן בתוך נחלת כל שבט ושבט *.

אלות

1. על איפה קושי צונה פרשנו קטע הראשון?
2. איך הוא מפין את המלה: "מכרותיהם"?
3. למה חשוב לו לפרש פסוק ז' הוא פרכה דוקא?
4. איך נתקיימה פרכת יצק פכרת "אחלקם"?

* * *

ה. בכור שור.

פרק מט' פסוקים ה'-ז':

(ה) שמעון ולוי אחים: עד עתה פ"י למה לא הייתה הממשלה לראובן, ועתה מפרש למה לא נתנה ללוי או לשמעון שהיו גדולים אחריו. אחים: שיום בדעת, שניהם כעסנים¹⁴, ולפיכך הם רגילים זה אצל זה שדעתם שוה. כדכתיב "כל עוף למינהו ישכון ובן אדם לדומה לו"¹⁵. כלי חמס מכרותיהם: הכרתם זה את זה ושיכותם כלי חמס הוא, כמה חמסנים יוצאים מתוך עצתם. מכרותיהם כמו "איש מאת מכרו"¹⁶.

(ו) בסודם אל תבא נפשי: אל תהי נפשי באה בסודם, שיהיו הם שרים ומלכים על בניו, ויתיעצו סוד עליהם¹⁷, ויעשו להם רעות באפם. בקהלם אל תחד כבודי: כשיקהלו יחד להתייעץ, אל תתייחד כבודי וזרעי, פן יעשו רעות בחמתם. כי באפם הרגו איש: רגילים הם להרוג בני אדם ככעסם ובאפם. וברצונם: אפילו בלא כעס עוקרים שוריהם של בני אדם, ולפיכך איני רוצה שימשלו על נפשי וכבודי, כלומר: על בניי, שיוכלו להקהל ולהמתיק סוד עליהם*.

(ז) ארור אפם כי עז: אף ועברה עזה וקשה שלהם תהא ארורה, כי לא יוכלו אחיהם לסבלם להיות הם מלכים ומושלים עליהם, ולא יודו לדברו אם יאמר שימלכו, אלא אחלקם ואפיצם זה מזה להתערב עם שאר אחיהם, ביעקב וכישראל, ולא יקחו שום עצה יחד. ולא היה ללוי חלק ונחלה, ונתפזר בכל ארץ ישראל, כי כל אחד נתן מעריו ללויים. ושמעון לקח נחלה אצל יהודא, כדי שתהא אימת מלכות עליו, כמו שנאמר "ויאמר יהודא לשמעון [אחי] שהיה אצלו, "עלה אתי בגורלי"¹⁸.

1. על אינה אלה צונה פרשנו קטע הראשון?
2. איך מתאר פרשנו את שני האחים?
3. מה הכל פוק יצק כאן מהם וצ'יהם?
4. מה תכרום ההפצה שלהם?

* * *

ו. קדושת לוי .

קסה, ב), והוא משוקע בתאות, והוא משבר התאות הגשמיות ועובד את ה', מחמת זה מגיע לו שכר, אבל כשלא היה לאדם תאות החומריים לא הגיע לאדם שכרו. וזה 'יששכר חמור גרם', אותיות 'יש שכר', דהיינו שישולם לאדם הגמול, 'חמור גרם' פירוש החומריות שהוא משוקע זה גורם לשכר:

יששכר חמור גרם (מט, יד) הרמז, השכר בא מחמת שהגוף מושך לצד אחד, מחמת זה בא השכר. וזהו 'יששכר', הרמז 'יש שכר', 'חמור גרם' הגוף הוא הגורם השכר':

או יבואר, יששכר חמור גרם פירוש, דעיקר שכר המגיע לאדם הוא מחמת שרגיל מנעוריו בתאות הגופניות, כי נפש השכלי בא לו אחר י"ג שנים (עי' זוה"ק ח"א

1. איך פרשנו אמין את הפסוק לפי פירושו קטע הראשון?
2. קטע השני מסביר פרשנו למה ומתי מביא לאדם שכר, התוכל להסבירו?
3. איך פרשנו מסביר את הל' ישכר?

* * *

ז. תורת משה - האלשיך הקדוש .

פרק מט', פסוקים כט'-לב':

ויצו אותם ויאמר אליהם אני נאסף אל עמי קברו אתי אל אבתי אל המערה אשר בשדה עפרון החתי. במערה אשר בשדה המכפלה אשר על פני ממרא בארץ כנען אשר קנה אברהם את השדה מאת עפרן החתי לאחות קבר. שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו שמה קברו את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה. מקנה השדה והמערה אשר בו מאת בני חת (מט כט'לב).

(כט) לבל יראה שלא עשה עיקר על צוואת קבורתו כי אם מיוסף שאמר לו ונשאתי ממצרים כו', על כן דרך כלל ויצו אותם ויאמר אליהם אני נאסף וכו'.

הוא כל יאמרו לו, השאר פה עד יפקוד ה' אותנו וישאו עצמותיך עם עצמותינו, על כן אמר זה אין ראוי כי הלא אני נאסף אל עמי שהוא כמפורש אצלינו שהוא כי הוא מתחבר אל הנשמות המתייחסות אליו למעלה, שבאות עם השכינה להקביל פניו כמפורש בספר הזוהר במקומות רבים. וזהו אני איני צריך להתעכב ימים אחר סילוקי, לשכבוד ה'

יאספני אל מחיצתי עם אבותי, כי מיד בסילוקי אני נאסף אל אבותי הם עמי כאשר ביארנו ביצחק. לכן קברו אותי אתם עם אבותי, בלי מיתון עד יפקוד ה' את בניכם, כי הלא הנפש היא על הגוף בקבר, ואחר שעל השמים נפשי עם אבותי, למה תפסק השתלשלותה עד קברי להיות אתי במצרים מקום טמא. לכן קברו אותי אל אבותי ונהיה יחד נפשותינו למעלה, ולמטה אל המערה וכו'.

(ז) ואל תאמרו אולי ימאנו, לומר, כי די לנו הקבורים שם ואין חפצים יקברו עוד אשר אינם תושבי הארץ כהם. והוא ככתוב למעלה (פרשת חיי שרה בשם הרמב"ן שם כג ד) כי חק לגויים ההם לבל הניח מקום מיוחד לאיש לאחוזת קברים רבים ממשפחתו, אם לא לתושב, ולא לגר. אך הנה לא יעכבו כי הלא הוא במערה אשר בשדה המכפלה שהוא ליכפל שם זוגות שעל כן נקראת מכפלה. ועוד כי הלא לא בלבד קנה המערה כי אם גם השדה, ודי להם שמניחים השדה בלי קבר, כי אם גם המערה האם יצמצמו בנקברים בה. ועוד קנה אותה לאחוזת קבר שהוא להיות כחושכים לגמרי.

1. פרשנו מצלה קושיית וקשיים שיעקב רואה לפניו פסואו לפקס את קשתו, התוכל להנותק?
2. למה דוקא קפורה מ"דית ולא פצת? זאתם כולס אמצריים?
3. למה אין להם לעשו מן המקובל קשר לקבורת זריס ואריים?
4. למה הפירוש המלא פדמר אופן רכישת מצרת המכפלה?

* * *